

Učiteljski pevski zbor Dragu Supančiču

Po novem letu je imel Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« večdnevni pevski tečaj. To priliko je porabil, da je izročil svojemu soustanovitelju, organizatorju ter dolgoletnemu tajniku in predsedniku tov. Dragu Supančiču diplomu častnega članstva. Spominška listina je lepo in umetniško delo slikarja grafika E. Justina in ima dva razdelka. Na prvem je nekaj taktov Jenkove znane skladbe »Strunama ter besedilo, na drugem umetniško izdelana glava pok. skladatelja Emila Adamiča s faksimilom njegovega podpisa.

Drago Supančič

V Hubadovi dvorani v Glasbeni Matici, kjer se je izvršilo že toliko pevskih svečanosti, se je zbralo celokupno članstvo zbora. K tej izredni slavnosti je prišel tudi predsednik sekcije tov. Metod Kumelj. Njegov prihod je dvignil svečano razpoloženje ter našel med članstvom mnogo odobravanja. Po pozdravni pesmi, ki jo je UPZ zapel ob prihodu slavljenca in pozdravu na vse navzoče je poslevovala podpredsednica tov. Mara Petrovičeva imela na odlikovanca sledeči nagovor:

»Učiteljski pevski zbor slavi danes lep in pomemben domači praznik, praznik dela našega tovariša, ki je dolgo vrsto let posvečal vse svoje moči in sile procvitu in napredku našega zbora. Ako se ozremo nazaj na čase, ko se je naš zbor ustanovljal, na vse njegovo delo in napredek, ne moremo prezreti tovariša, ki je nosil ves ta čas glavno breme dela, tovariša, ki je bil glavna gonilna sila. Tovariš Drago Supančič je bil oni, ki je med drugimi pred 15 leti čutil potrebo po ustanovitvi pevskega zbora učiteljev in učiteljic, potrebo po ustanovitvi posebne učiteljske institucije, preko katere je možno opozoriti javnost na učiteljski stan in njegove težnje. Zato najdemo tovariša Supančiča med soustanovitelji našega zbora, prežetega z vedrim idealizmom, dobro voljo in optimizmom v bodočnost in poslanstvo pevskega zbora, kateremu je kumoval.

Kako je naš slavljenec razumel poslanstvo Učiteljskega pevskega zbora, so najboljši dokaz različne pevske turneje po Češko-slovaški, Bolgariji, Vojvodini in druge v mehanke naše države. S svojo odločnostjo, globokim razumevanjem za stvar samo in do slednim delom je dosegel, da so bile vse našte poti, na katerih smo imeli približno 90 nastopov, pravi trijumfi za naš zbor, pravi trijumfi za našo glasbeno kulturo in čast vsega slovenskega učiteljstva. Vse našte poti pa so bile tudi delo za slovansko vzajemnost. Zato mu je zahvalo predvsem dolžan naš

zbor, zahvalo pa mu je dolžna tudi vsa naša glasbena javnost in vse naše učiteljstvo.

Preobširna bi bila razprava o vsem velikem delu, ki ga je imel slavljenec kot organizator pevskih turnej, tajnik in predsednik, z delom za napredek in procvit našega zbora in preveč bi bilo naštevanja vseh fizičnih in gmotnih žrtev, ki jih je položil v to delo. O tem bi znali povedati samo oni, ki so vedno stali ob njegovi strani. Naš zbor ve samo to, da je UPZ dosegel svojo današnjo stopnjo in položaj le po njegovih velikih in neprecenljivih žrtvah.

Poleg vseh ostalih zaslug našega slavljenca za naš zbor moramo omeniti najznačilnejšo. Da je učiteljski pevski zbor postal in ostal glasnik in propagator moderne glasbene smeri, je samo zasluga njegove odločnosti in pravega razumevanja za delo v takem umetniškem telesu, kot je naš zbor. S tem je ohranil učitelju njegovo pevsko tradicijo in dal zboru pečat trajnega obstoja in slovesa.

Članstvo UPZ je na svoji zadnji skupščini sklenilo imenovati tovariša Drago Supančiča, zaradi velikih zaslug za naš zbor, za častnega člana.

Tovariš Drago! Naj mi bo dovoljeno, da izvršim to častno nalogo. Učiteljski pevski zbor razume, da je diploma častnega članstva za Tvoje veliko delo pri našem zboru le skromna oddolžitev, le skromno priznanje; bodi pa uverjen, da Ti ga podaja pevska družina, ki si jo vodil s tolikim zanosom, z najtoplejšimi tovariškimi čustvi in zahvalo. Prosim Te, da Te to naše vidno priznanje vedno spominja na nas in na Tvojega velikega prijatelja, našega pokojnega predsednika Emila Adamiča, s katerim sta nas vodila od zmage do zmage. Ko Ti izročam diplomu častnega članstva, Te prosim v imenu celokupnega zbora, da nam ohraniš tudi v bodoče svoje prijateljstvo in naklonjenost.

Na slavljenca je naslovil nato nekaj besed predsednik sekcije tov. Metod Kumelj. Omenil je, da so redki primeri, da bi bili poedinci in njihovo delo tako tesno povezani z organizacijo enega društva, kakor je tov. Supančič z Učiteljskim pevskim zborom. V teku obstoja se je članstvo menjavalo, on pa je ostal in delal neumorno naprej. Njegova zasluga je, da so mnoge turneje in nastopi odlično uspeli. S tem ni slavljenec propagiral samo delo UPZ, ampak delo in ime slovenskega učitelja. UPZ je vršil veliko kulturno mislijo, ki mu je nad vse odlično uspela. Nato se je tovariš predsednik osebno zahvalil slavljenca za vse delo, ki ni dvignilo samo ugled zbora, temveč istočasno tudi sloves slovenskega učiteljstva. Vse svoje delo je vršil v prospeh učiteljske organizacije, zato mu tudi v imenu učiteljske organizacije čestita k odlikovanju.

Vidno ganjen se je za odlikovanje zahvalil slavljenec, tov. Drago Supančič. Čestitke, ki sta jih UPZ ter predsednik sekcija izrekla na njegovo osebo, veljajo tudi za druge osebe. V kratkih potezah je omenil zgodovino zbora, zveste sodelavce, kot prof. Bajuka, prvega predsednika zbora ter prvega dirigenta prof. Srečka Kumra. Učiteljski pevski zbor, ki je nastal na pobudo Društva profesorjev glasbe, je stremel po osamosvojitvi. Eden izmed glavnih vzrokov so bila materialna sredstva, potrebna za normalni razvoj in napredek zbora. Slovenska učiteljska organizacija je prevzela zbor ter mu s svojo gmotno in moralno pomočjo zagotovila trajni obstoj. Slavljenec je nadalje omenil delo prvih ustvarjalcev UPZ, posebno delo prof. Marka Bajuka, ki ima za naš zbor, njegov razvoj in napredek neprecenljive zasluge, in na pevo-

vodjo prof. Srečka Kumra, pod čigar vodstvom se je zbor povzpел v artističnem pogledu na umetniško raven. Globoko ganjen je končno omenil ime slike, ki je na diplomu, skladatelja in predsednika Emila Adamiča, s čigar osebo in delom je združen vzpon UPZ.

A. P.:

Pisma s podeželja

I.

Vasi so skrite v sneg, življenje zakrito v mraz; nad vsem pa plava dim, ki čaka vetrov. Sredi naselja stoji cerkev, ob nji mogočni farovi, v bližini gostilna, za gostilno šola. Takšna je nekako stalna podoba podeželske vasi. A naokrog živatori slovenska pastorka, ljudstvo ali narod, kakor se ta gmota tudi imenuje. Hišice imajo okenca, za okenci dihaajo mali in veliki državljani svoj vsakdanji zrak, za spremembo kroži od časa do časa od velikih do malih ust steklenka žganja, ki ga je letos ljub Bogec dosti dal. Potem potihne otroški krič, misli se vgrezajo v dremavost ali v sanjarije. Sredi vasi stoji cerkev, ob nji farovž, poleg gostilna, zadaj šola. Pastorka pa daleč, daleč ob strani.

Kakor je danes, je tudi bilo včeraj, predvčerajšnjem, vedno. Ampak pastorka si nikoli ni vedela prav pomagati, životarla je tja v en dan, upala, vzdihovala; ljudje so umirali, se novi rodili, životarili, umirali in tako dalje. Ali je usojeno pastorki ostati pastorka!

Nad hišicami pa stoji dim. Vendar ne več, to je, težko je občutiti, kateri veter bo zapihal in v katero smer se bo vse skupaj obrnilo, vse tole, kar je vedno nestalno, na vse strani gibljivo. Pač podoba podobne miselnosti, ki se vleče enkrat s črnim mrakom, enkrat z rjavo reakcijo, ali sanjari v nekako novo zarjo, ki da bo prišla z mogočnim pohodom in strla vse nezdravo, leno, debelo in požrešno življenje... Takole je morda v misli; toda gotovo je, da je vse v pričakovanju in da ne more biti drugače, kot da stoji nad kočami dim.

Zanimivo je, kako misli ta čudna pastorka, ki kljubuje že skoz dve tisočletji zli usodi pomanjkanja in zapostavljanja. Trdoživa sirota, ki sploh ne ve, čemu živi. Ah, seveda, narod! Kdo mu bi pomagal, da bi mogel priti do svoje podobe? Razlika poti med pastirjem in čredo je tolikšna, da jo je težko izmeriti. Toda kakšen je pastir! In šele čreda!

Pravi ta in oni: »Z lučjo prosvete bomo posvetili v vse kote in takrat se bo šele videlo, kako se bodo šurki poskrili pod zemljo in bo poginila vsa golazen! In se to! Tako bomo naredili, da bo ta luč trajna, kakor podnevni sonce na nebu!«

Stvar je premisleka vredna. In, če dobro preuhtamo, niti ne izgleda tako neumno takšnole govorjenje o luči in v luči prosvete. Treba je potem samo poborati, da zveš o velikih delih, ki da se že leta in leta vrše v tej zemlji, vrše z močno voljo in neuganim pogumom. Človek se niti ne more zadosti naučiti, ko si ogleduje statistike in poslušajo govorna usta števil. Groza me je teh statistik, ki so tako natančno sestavljene s priznanim resničnostjo in zanesljivostjo in govore o večni rastoči kulturi.

Prijateljček moj, živa resnica je, da ima ta narodček toliko in toliko društev, pa časopisov in časnikov, pa društvenih in prosvetnih in telovadnih itd. domov, pa knjižnic in knjižnih družb, pa na leto toliko in toliko milijonov predavanj in govorov; organizacija nad organizacijo prepreda vasi in kočice, skoraj vsaka hiša ima katere koli vrste takšnega ali onakšnega odbornika in toliko in toliko tisoč birtov — ah, zares, mnogo je vsega tega raznovrstnega blaga, da se ni čuditi, ako se vsa prosveta cedi mleka in medu liki Indiji

Končno je omenil, da ni pričakoval kakršnega koli plačila za delo, ker je delal z zavestjo, da je pomagal le svojemu stanu in se iskreno zahvalil za počaščenje.

Z lepo pesmijo je UPZ zaključil leno, domačo slavnost.

Vfr.

Koromandiji. Številke so nekaj veličastnega, ako so takole nanizane, toda v poplavi bi se lahko zadušil.

Včasih je ta trdoživi siromak govoril, da živi zato, ker bi rad prišel v nebesa. In si je predstavljal to zadevo s svojimi preprostimi mislimi preprosto, kakor je sam preprost in dober. V življenju pa je tako — saj to je prav za prav priznana fraza! — da sanjari marsikdo o kruhu. Revnim ljudem je že kos ovsenjaka — tudi to je znana fraza — prava pravcata veselica. O, kaj vse bi hotel imeti! Toda so meje, katerih ubogcu ni mogoče preskočiti. Pozor na vlak!

Zato ni čudno, da vse skupaj nič ne pomaga, vsa tistale statistika o društvih in o domovih in o knjižnicah in predavanjih in ves ostali lari fari, pa naj so tam ali tu ali na desnici ali leviči še tako kričavo pobarvane cirkušne metode! Saj je čudno vse skupaj, če pomislimo na toliko tega! Ampak je že tako, da levica ne ve, kaj dela desnica; eno je utvara, drugo pa tisto čudno, zavito, resno in burkasto življenje, ki dojenčku v žibelki mesto mleka nataka v požiralnik dobro, žgočo slivovko. Dobri letošnji pridelek.

Zima traja na vse strani. Iz očrnelih dimnikov se vali dim, ki nato obstoji nad kočami. Vse skupaj je podobno mislim, katere ne vedo, kam naj se obrnejo; kot da je vse v nekem pričakovanju. Vso hrano tega prosvetljenega veka je odneslo življenje; nihče ni jokal za to izgubo. Vse pa je kakor zaverovano v bodočnost, ki prisluškuje severnim vetrovom, kako in kaj!...

V koči kroži — kajpak — od ust do ust žgoča steklenka. Bacili v navalu žganja sproti crkavajo, tako da odtod za zdravje ljubelega naroda menda ni nevarnosti.

Krompir pa bo z vso silo začel rasti spomlad!

II.

Da, tudi to ima podeželje, kakor bi radi temu rekli: vaškega magnata ali birta ali... kakor koli že se pač gospod imenujejo. In v dokajšnjem razmerju do te vaške velesile stoji vaške hiše in hišice, pa na drugi strani šola z učiteljstvom. Gospod vaški birt so v občini za nekaj »večkšega«, imajo trebušček in gladke roke, ki se topé v špehu in masti. Ubogcem posojajo denar, učitelj pri njih piše, marsikateri tovariš je radi njih vnet prosvetni in kulturni delavec na izvenšolskem torišču. Gospod birt so vaškemu inteligentnemu kašipot prosvetnega dela, so predsednik, da je učitelj lahko tajnik ali zaslužen načelnik ali prosvetar. Gospod birt so za župana, v dobrih časih so tudi kandidirali za narodnega poslanca, ta in oni so bili tudi izvoljeni. In pri vsem je imel učitelj prijetno nalogo, da je smel agitirati in — o podobe, pojdite mimo, niste lepe!...

Posebno poglavje podeželja je vaški magnat ali birt. In vsa učiteljska vzgoja je šla dostikrat v to smer, da bi se birtu prikupil. Pride mlad učitelj v vas in se že tako napelje, da se gre najprej temu, pa temu vaškemu velmožu predstaviti in pokloniti. So primeri, da se mladi mož tam ustavi in mu je po krivdi nemile usode že prvi korak v življenje spleljan na stranpot, odkoder je pozneje težko v pravi kolnik. Malokateri birt je pri narodu priljubljen. Kolikokrat uboga kmetska ženica

Resnica je! Bil je primer. To je — Markarov. Veste, saj tudi ni čudno! Surovo, ali — razumljivo. Oženjen, četvero otrok, žena — bolna, in on sam — sušičen, plača — 20 rubljev... a šola — klet, učitelj ima — eno sobo. V takih pogojih — bi tudi božjega angela udaril brez vsake krivde, a učenci — oni nikakor niso angeli, verujte!

In ta človek, ki je pred malo časa neusmiljeno divil Čehova s svojo izobilico pametnih besed, je naenkrat, zloglasno mahajoč z grbavim nosom, začel enostavno govoriti, z besedami kakor kamen težkimi, žarko osvetljujejo proklete, grozno resnico tistega življenja, ki ga živi ruska vas...

Poslavljaljoč se z gospodarjem, je učitelj objel z obema rokama njegovo majhno suho roko in tanke prste, in, stiskajoč jo, rekel:

Šel sem k vam kakor k predpostavljenu, — napihnil sem se, kakor puran... a zdaj grem — kakor od dobrega človeka, ki mi je blizu in ki vse razume. Velika stvar je vse razumeti! Hvala vam! Grem. S seboj nesem lepo, dobro misel: veliki ljudje so enostavnejši, pa razumljivejši, pa z dušo bližji našemu človeku, kakor vse te mizerije, med katerimi živimo. Zbogom! Nikdar vas ne bom pozabil!...

Nos mu je zadrhtel, ustnice so se strnile v dober nasmešek in nepričakovano je še pridjal:

»Ampak po resnici povedano: tudi podleži so — ravnotako nesrečni ljudje, — hudič naj jih odnese!«

Ko je odšel, je Anton Pavlovič pogledal za njim, se nasmehnil in rekel:

»Posten človek. Ne bo dolgo učil...«

»Zakaj?«

»Izmučili ga bodo... pregnali...«

Zamislil se je, dodal tiho in mehko:

»V Rusiji je dober človek — nekaj kakor dimnikar, s katerim dojilje plašijo drobno deco...«

Prev. A. Debenak.

Maksim Gorkij:

A.P. Čehov o učiteljih

Nekoč me je povabil k sebi v vas Kučuk-Koj, kjer je imel krpo zemlje in belo dvonadropno hišico. Tam se je, ko mi je razkazoval svoje »premoženje«, živo razgovoril:

»Da imam mnogo denarja, zgradil bi tu sanatorij za bolne vaške učitelje. Veste, postavil bi svetlo stavbo — zelo svetlo, z velikimi okni in visokim stropom. Imel bi bogato knjižnico in razne glasbene anstrumente, čebelnjak, vrt, sadovnjak: mogli bi imeti predavanje o agronomiji, meteorologiji; učitelj mora vedeti, dragi moj, vse!«

Naenkrat je obmolnil, zakašljal, pogledal me je od strani s svojim mehkim, ljubkim nasmehom, ki me je vedno tako nepremagljivo privlačeval k njemu in vzpodbujal k posebno ostri pažnji na njegove besede.

»Naveličali ste se poslušati moje fantazije? Toda jaz rad govorim o tem. Ko bi vi vedeli, kako je potreben ruski vasi dober, umen, izobražen učitelj! Pri nas v Rusiji ga je potrebno postaviti med neke posebne pogoje in treba je to napraviti čimprej, ako pojmuemo, da se bo brez široke narodove izobrazbe zrušila država kakor hiša, ki je zidana iz slabo žgane opeke. Učitelj bodi artist, strastno zaljubljen v svoje delo, toda pri nas — on je dninar, slabo izobražen človek, ki pride na vas poučevati otroke s takšno voljo, kakor bi šel v pregnanstvo. On je gladen, pozabljen, zaskrbljen od možnosti, da izgubi skorjo kruha. A potrebno bi bilo, da bi bil prvi človek na vasi, da bi mogel odgovoriti vaščanu na vsa njegova vprašanja, da bi vaščani spoznali v njem moč, ki bi bila dostojna pažnje in spoštovanja, in da se nikdo dreti ne bi mogel nanj... uničevati njegovo osebo, kakor to radi delajo pri nas vsi: rubež, bo-

gati trgovce, pop, policaj, kurator šole, župan in oni uradniki, ki izvršuje poklic šolskega nadzornika, pa se ne briga za višjo izobrazbo, temveč le za skrbno izvrševanje okrožnega cirkularja. Ali ni neokusno tako bedno plačevati človeka, ki je poklican, da vzgaja narod, — razumete li? — da vzgaja narod! Ne sme se dopustiti, da ta človek hodi v cunjah, drgeče od mraza v vlažnih solah, ki so kakor luknje, da se zasturplja z ogljenim plinom, prehlaja, napase s tridesetimi leti vnetje grla, revmatizma, tuberkuloze... pa to je sramota. Naš učitelj živi osem, devet mesecev v letu kakor puščavnik, z nikomur ne more spregovoriti besede, on otopave v samotni, brez knjig, brez razvedrila. A pozove li k sebi tovariš — takoj ga bodo obtožili radi nezanesljivosti — neumna reč, s katero prebrisani ljudje plašijo bedake!... Odvratno je vse to... takšno zasmevanje človeka, ki izvršuje veliko, nad vse važno delo. Veste — kadar vidim učitelja, mi postane neugodno pred njim radi njegove bojazni in radi tega, ker je slabo oblečen, zdi se mi, da sem učitejevega pomanjkanja nekako tudi sam kriv... zares.«

Obmolnil je, se zamislil in ko je z roko zamahnil, tiho izpregovoril:

»Neurejena, neotesana je zemlja — ta naša Rusija.«

Tolikokrat sem ga rad poslušal:

»No, veste, dospel je neki učitelj... bolan, oženjen, — ne bi mu mogel pomagati? Jaz sem ga za nekaj časa sprejel...«

Ali:

»Glejte, učiteljice prosijo, da bi jim poslali knjig...«

Včasih bi našel pri njem tega »učitelja«: navadno bi učitelj, rdeč od spoznanja svoje nespretnosti, sedel na koncu mize in v znoju lica zbiral besede, prizadevajoč si, da bi govoril gladkeje in »izobraženejši«, ali, z okret-

nostjo bolno-sramežljivega človeka, ves se je osredotočil v želji, da se ne pokaže neumnega v pisateljevih očeh, ter le zasipaval Antona Pavloviča s točo vprašanj, katera komaj da so mu šinila v glavo do tega časa.

Anton Pavlovič bi pazljivo poslušal neskladno pripovedovanje, v njegovih otožnih očeh bi mu igral nasmešek, drhtele gube na sencih in glej, v svojim globokim, prav ugašujočim glasom bi on sam začel govoriti enostavne, jasne, življenju najbližje besede, — besede, ki so nekako takoj sproščale sogovornika: on bi prenehal v prizadevanju, da bi bil razumejši, radi česar je takoj postal pametnejši in zanimivejši...

Spominjam se, neki učitelj — visok, mršav, rumenih gladkih lic in dolgega grbavega nosu, melanholično zavitega proti podbradku, je sedel nasproti Antonu Pavloviču in nepremično strmeč v njegov obraz s svojimi črnimi očmi čemurno govoril v basu:

»Iz podobnih vtisov življenja v času pedagoških sezon se ustvarja takšen psihični konglomerat, ki absolutno duši vsako možnost objektivnega odnosa proti obdajajočemu svetu. Razumljivo, saj svet tudi ni nič drugega kakor naša predstava o njem...«

Tu je on zašel na področje filozofije in stopajoč po njej spominjal na pijanca na ledi.

»Ampak, povejte — je šepetaje in prijazno vprašal Čehov, — kdo to v vašem okraju tepe deco?«

»Kaj pravite vi! Jaz? Nikdar! Tepsti? In užaljeno se je izpihal.

»Ne vznemirjajte se,« — je nadaljeval Anton Pavlovič in se pomirjevalno smejal, — »ali govorim jaz o vas? Le spominjam se — čital sem v časopisih — nekdo tepe, ravno v vašem okraju...«

Učitelj se je vsedel, otrl oznojeno lice in ko je olajšano vzdihnil, je začel s topim basom govoriti:

ali mati prekolne bahato belo poslopje poleg cerkve ali šole, kjer mož ali sin zapravlja težko prislužen denar, kvarta ali pijančuje ter gladi gospoda po napetem trebuhu. In ko se mož ali sin strezni po prekokani noči, kolne v duhu tisti sladki obraz, ki ga je vso noč trepljal po ramenih. Osovražnost je pristna, toda pozicija velmoža kot birta ali denarnika je v vasi tako močnata, da mu vse kadi, da ga na zunaj vse obožuje, da ga ljudje izvolijo za svojega najpriljubljenejšega narodnega zastopnika. In žal, v mnogih primerih je tudi učitelj v prisostvu te vaskve veličine — dostikrat docela tudi gospodarsko odvisen — ničla. Kolikor ženske temu dejstvu odidejo, ker se jim do danes še ni treba toliko vtikati v tako zvano »izvenšolsko« delovanje, je zato učinek za moškega tovariša toliko poraznejši.

Gotovo je, da smo vsi delali iste napake. Seveda, pravilo je, da mora napraviti človek svojo šolo, ako hoče priti do spoznanja. Marsikateri je premlad zajadral v učiteljsko službo. Ampak mladost šoli in idealnim mladim šolskim stremljenjem mladega učitelja ali učiteljice ne škodi. Nasprotno, mladost je šolskemu razredu in ljubim otrokom v radost in srečo. Saj ni ničesar lepšega, kot mladenič ali mladenka, polna idealov, med nadobudnimi otroki, pa naj je to v mestu ali v podeželju! V podeželju poiskati stike s starši, ki so raztreseni naokrog po obronkih, pa jih pobirati o enem in drugem njih drage mladine, kako je to lepo in koristno za dom in šolo! Toda — človek brez izkustev pade na teren, na terenu pa je že tako, da je tam in tam birtovščina z vsemi svojimi telesnimi in duševnimi lovskimi, v katere pade mladi učitelj in tam obtiči, dokler ga ne obide po nekoliko letih spoznanje, da ni to prava pot do srca narodovega. Stvar je namreč takšna: Birt je predsednik, učitelj pa tajnik, režiser, slikar kulis, pevovodja, recitator, igralec, pa še slične baže »izvenšolske« delavce za narodno prosveto in kulturo. Po spoznanju, da vse to vendar nima z narodno kulturo prav nikakega sorodstva, se starejši tovariš funkcij »izvenšolskega« dela rad čim prej znebi, in jedva se pojavi v podeželju mladi tovariš ali tovarišica, mu že obesimo na ramena brez

števil funkcij. Postaneš, do trenutka, ko boš tudi sam skušal zvaliti nepotrebno breme na tuja ramena, tajnik, režiser, pevovodja (morda si celo brez posluha), slikar kulis, organizator vinskih trgatve in plesov itd. itd. Narod vsega tega ne potrebuje, vse to nima nikakega stika s pravo kulturo ali prosveto — je pa tole morda v pravo dobro gospoda velmoža. Učitelj to čuti in ve, toda družbeno je tole tako utrjeno, da ne moreš preko tradicije. A kot rečeno, morda je to v dobro gospoda birta, poleg katerega je učitelj dostikrat ničla.

Razumeti je zaradi tega treba mlade tovariše in tovarišice pripravnike. Pripravljali so se na duhovno poslanstvo najlepšega poklica, biti učitelj zlatih otrok, pa jih razmere (»življenje«) vržejo v takšne »društvene« funkcije in se morajo reveži ukvarjati s predpustnimi burkami in nastopati na odrih kakor klovni. Potem napravijo v gostilniški sobi oder in pred natlačeno (»nabito«) dvorano (v katero gre prav malo ljudi) se producira učitelj in učiteljica in tisti navzoči (a teh ne maram primerjati z ljudstvom) se krohočejo. Napravil si, tovariš, štimungo, a vem, da ti je hudo pri srcu. Saj veš, to ni tvoje delo! In dobro pomnim, kako se je izrazila neka kmečka deklina, ko je doma pripovedovala o tisti predpustni burki: »Tako smo se smejali, da smo se po kolenih pokali. Najbolj pa ga je učitelj...« Pripravljali so se na duhovno poslanstvo lepega učiteljskega poklica, zato jih razumem, ako tožijo, da so preobremenjeni z izvenšolskim delom, ki jim ni radost, temveč breme, krvavo breme.

Čemu te besede? Razmere so marsikje ustvarile tak položaj, da stoji med šolo in domom vmesna stena. In življenje, ki ga mnogi ne morejo razumeti, ubija v mladi duši smisel za pravo delo. Pravo delo pa ni v delu za birta, temveč v delu za narod. In, veselimo se: Dasi smo še mnogokje v starih kolnikih, se že svita. Morda tovarišem pripravnikom ni v tem pogledu v kvar, da so bili brezposelni. Starejši so stopili v podeželje in pogled jim je jasnejši, da vidijo, kje je njih pravoetišče in s kom in s čim ne bodo zapravljali zlatega mladega časa!

JUU po en izvod (ali več) svojega dela. Kolikor bi si JUU pridobilo pravico za izposojanje takih del, ki bi jih imelo po več izvodov, bi moglo opravljati tudi to delo. V to svrhu naj bi se osnoval majhen odbor pri JUU, ali pri MM, ki bi imenovana dela zbral, objavljaj njih naslove v »Učiteljskem tovarišu«. Lahko bi navedel zelo kratko vsebino dela, za kar bi zadostovalo manj kot pol rubrike v stanovskem glasilu pod naslovom: Gledališka njiva.

V tej rubriki bi od časa do časa, recimo mesečno, tudi prinašal kratka poročila o mladinskih predstavah, ki bi se izvršile po šolah. Za večje proslave pa bi izdelal nekaj okvirnih načrt — spored.

Na ta način bi šola prevzela vzgojo kmečkega gledališkega naraščaja, ki je danes prepustjena samemu sebi. Za to delo bi mu bili vsi hvaležni. Mnoge šole že danes vršijo vzgojno vzgojo, saj skoraj ni šole, kjer ne bi včasih priredili lepe akademije PRK — PJS, ali igrice.

† Tovariš Jože Terčak

Pred nami so še dnevi trde, morda najtrše borbe. Naše vrste pa se redčijo. In prav v tem je vsa tragika naše usode, da nam neizprosnost morilka smrt pobira najhrabrejše junake. Drug za drugim padajo pod njeno neusmiljeno koso ravno tisti, ki bi nam s svojimi dragocenimi izkušnjami najlaže in na najbolj izdaten način pomagali. Zapuščajo nas oni veterani učiteljskega stanu, ki so svojo mladost in svoje zdravje žrtvovali za interese nas vseh v tistih temnih časih, ko je moral slovenski učitelj voditi težko borbo na dveh frontah. Padajo tisti slovenski učitelji, ki so se borili na stanovskem in narodnostnem bojišču.

Eeden izmed teh je tudi tovariš Jože Terčak. V začetku decembra preteklega leta je omahnil v sedemdesetem letu življenja. Rojen na Rečici ob Savinji iz znane Čuječeve rodbine je maturiral v Mariboru. V začetku svoje službene dobe je služboval v Šmartnem ob Paki, v St. Janžu in v Laporjah. Toda njegova lepa ožja domovina ga je vabila z neodoljivo silo. Ves se je hotel posvetiti njej in njenim krasotam. Premeščen je bil v Radmirje, kjer je ostal do svoje upokojitve.

Tam je delal in snoval lepe načrte za bodočnost. Ovine, ki so v avstrijski dobi zavirale vsako delo, njega niso motile. Začrtal si je svojo življenjsko pot, ravno in brez ovinkov. Tako je tudi hodil po njej. Niso ga pla-

Imenovani odbor bi morda utegnil najti sredstva, da bi kako najboljšo mladinsko igro založil. Utegnil bi nam pripraviti tudi še novih zbirk prizorov za razne proslave.

S tem sem podal kratak obris, kako naj bi se pri nas združili šolski odri, ki bi imeli nekako centralo v Ljubljani.

Tovariši(ce), oglasite se s primernimi tozadevnimi nasveti!

Ivan Dodič, učitelj, Gorje pri Bledu.
Opomba uredništva: Priobčujemo gornji članek s pripombo, da je v prvih povojnih letih obstojal pri sekciji poseben prosvetni odsek, ki se je bavil z organizacijo šolskih odrov in z razpošiljanjem igrice. »Prosveta« je v svojem prvem in tudi drugem letniku prinašala poročila o šolskih prireditvah. Zakon o avtorskem pravu pa je povzročil mnogo težkoč, tudi učiteljevo izvenšolsko delo je zavzelo drugo smer, odsek se je spremenil in z njim tudi vsebina »Prosvete«. (Glej članek »Prosvete« v jubilejni številki letošnjega letnika »Učiteljskega tovariša«.)

šile težkoče, ki jih je srečaval. Preveč idealista je bilo v njem. V težkih urah svojega življenja je našel močno oporo v ljubezni do lepe Savinjske doline, do njenih polj in planin, do ljudstva, ki obdeluje njene njive in goji njene mračne gozdove. Vneto je pokojnemu tovarišu Kocbeku pomagal odkrivati vso to lepoto tujemu svetu in ima poleg Kocbeka gotovo največ zaslug, da je ta košček slovenske zemlje danes znan širom sveta.

Ko so preko slovenskega učiteljstva z veliko silo zadivljali viharji tedanje politične reakcije, ni klonil vratu in se ni skril. Še tesneje se je oprijel orožja svojega duha in svoje močne volje. Postavil se je na čelo borcev in stopil v prve vrste tistih tovarišev, ki so za interese stanu in naroda bili pripravljeni žrtvovati vse. Ko je učiteljstvo gornjegrajskega okraja preživljalo najtežje čase, je brez odlašanja sprejel predsedstvo učiteljskega društva v tem okraju. Doba njegovega delovanja na tem mestu bo v zgodovini društva zapisana z zlatimi črkami.

Le malo let je zaslužni pokoj preživel v zdravju in zadovoljstvu. Lotila se ga je neozdravljiva bolezen. Jože je prav dobro vedel, da nikoli več ne bo zdrav, toda radi tega prav do zadnjega ni izgubil svoje velike energije in dobre volje. Padel je kakor hrast.

Danes, ko marsikdo v naših vrstah klone, je izguba Jožeta Terčaka nenadomestljiva. Njegovo delo naj nam bo vzor v teh časih borbe in žrtve.

Naši šolski odri

Dramatika je vrh knjižne umetnosti.
(F. S. Finžgar - Drama, 34.)

Slovenci smo igralski narod. Kolikor cerkva, toliko gledaliških odrov imamo, v nekaterih celo po dva in več. V slehri gorski vasici imamo gledališke predstave, ki jih prirejajo odrasli, ali pa šolska mladina. Vsi radi nastopajo in se pokažejo svojim vrstnikom v veliko veselje — z večjim ali manjšim uspehom.

Smelo trdim, da je v Sloveniji najmanj 300 šolskih odrov in prav toliko igralskih družin, ki vsako leto priredijo najmanj eno mladinsko igro ali akademijo.

Pestra je naša mladinska literatura, mnogo imamo mladinskih iger, prizorov in prizorčkov, ki jih prireduje otroci, ali pa odrasli za otroke. S tem pričarajo našemu podeželju lepo število prijetnih uric.

V zadnjem času smo Slovenci prišli v mladinski dramatiki za korak naprej. V glavnem smo preživeli dobo pravilničnih mladinskih iger, ki jih bodo v bodočnosti nekoliko izpodrinile mladinske igre iz realnega življenja.

Brez dvoma pa bi bila škoda za slovensko slovstvo, posebno še za mladinsko, če ne bi imeli zbranih vseh mladinskih iger — dobrih in slabih, tiskanih in onih, ki so v rokopisih, enako tudi prizorov in sl., ki so nastali kjer koli tudi izven naših državnih meja...

Težka naloga nas še čaka, ledina je nezorana!

Misli

Prav na božični večer sem bil na potu; do vrha je nabit vlak. Koliko jih je, ki ne utegnejo prej domov! In kako enotna skupnost: vsi se tiščimo v suknjah, roke do komolcev v žepu kot kupi nesreče in grdo gledamo po vagonu, da je kaj. Nekje je — kakor pravijo — počila cev, toplota ne more nikamor, pa ravnanj kazalec ogrevala kolikor hočeš. Včasih kdo zacepeta z nogami, tam kdo nerazumljivo zabrudni, fantiček kihne.

Sprevednik vstopi. Skozi vrata prinese kup mraza, da zareže po nogah. Ivje po obrvih in brkih ter prižgana svetilka ga napravljajo kot božičnega moža. Fantiček spet kihne, nekdo se hripavo znese: »Za prehlad smo plačali!« »Ja, prav res!« se razjezi mati in briše kihajočega sinčka. »Varčujeto, varčujeto,« se nekje prisiljeno oglasi.

Sprevednik mirno škrtja po vozniških listkih, dokler se nekdo surovo ne obregne vanj, ki ni kriv.

Ne da bi ga pogledal, nadaljuje sprevednik svoje delo. Ker gospod le ne preneha, mu sprevednik vljudno odgovori: »Gospod, jaz bom v takem ves sveti večer in jutri ves dan. Moramo malo potrpeti!«

Za stražnike na križiščih mestnih ulic nabirajo darove. Prav rad bi dal temu sprevedniku, ki bo na sveti večer pripeljal varno domov tisoče življenj, nekaj, česar bi bil zelo vesel...

Letos ni bilo drevesca, tudi darov ne. Pač, nove Batove copate za 39 dinarjev sem dobil kot podobno ponarejenega zadovoljstva in v zadovoljstvo neugnanega krehanja. Potisnil sem jih že naslednje jutro na premrle noge in se stisnil v kepo v kot k štedilniku. Čakal sem in se veselil pošte kot berač ce-

Nekaj zasebnih institucij si je nadelo nalogo, da je zbralo na lastno pobudo nekaj mladinskih iger, ki jih izposojajo raznim društvom proti primerni odškodnini.

V enem izmed njihovih seznamov sem zasledil 19 naslovov mladinskih iger, v drugem pa 20. Vprašajmo se, ali Slovenci res ne zmoremo več kot 39 mladinskih iger — natisnjenih in rokopisnih?

Nikakor ne! Nešteto rokopisov leži zapuščenih. Igrico so morda enkrat uprizorili, potem pa je bila pozabljena. Leži najbrž na avtorjevi polici, ali se pa celo praši v kaki društveni omari in čaka nekoga, ki jo bo rešil pozabljenju... Koliko lepih prizorov vidimo ob raznih proslavah, ki so plod domačega učiteljstva, ki pa v svoji skromnosti zamolči, da je stvar nova in njegova duševna last...

Lepo zbirko bi utegnili nabrati med našim učiteljstvom, med pisatelji in dr. Tudi s tem bi se mogli pokazati pred narodom in pred kulturno javnostjo. Ko bi bili zbrani vsi tozadevni spisi na Slovenskem, bi mogli pogledati malo čez plot naše ožje domovine k bratom Hrvatom, Srbom in Bolgarom. Zanimci bi nam bili hvaležni. Tudi učiteljstvo bi bilo zadovoljno, če bi imelo kak seznam vseh mladinskih iger in prizorov, ki bi se utegnili dobiti.

Ustanovil naj bi se nekaj majhen muzej vseh mladinskih iger in prizorov, vsaka šola naj bi imela seznam vseh del.

V ta namen, mislim, da ne bi bila prevelika žrtev, če bi vsak avtor, ali založnik poslal

kina. Bo le kaj novega, ni zlomka! Skrivaj sem upal na povišanje prejemkov ali na napredovanje. In če tega ne bo, vsaj mnogo, mnogo branja. Božična številka!

Listal sem, listal, prelistal oba dnevnika. Prebridko sem vzdihnil, v zadregi zavrtel palec v copatah in se zamislil.

Velik kulturni davek je vsak mesec 25 dinarjev za dnevnik. Ko bi vsaj božična in velikončna številka to nekako povrnila! Kje so naši vidnejši možje izven uredništva, da bi nam kaj ob teh dneh povedali? Kaj store uredništva, da bi nam dala res kaj posebnega? Pač, razpis nagrad za 300 ali 500 naročnikov — 30.000 naročnikov pa nima nič od tega...

V ponedeljski izdaji dnevnikov je menda najzanimivejše tisto, kjer pripoveduje ubogi reporter, kako je romal od zabave do zabave, da zabeleži v potu svojega obraza kroniko nedeljskih prireditev. Postavil so se vsi, kjer koli je bil. Povsod polno, povsod veselo: pri postarjih, pri obrtnikih, pri zeleznikarjih, pri mestnih uslužbencih, pri raznih društvih. Tudi blagajne so povsod »sijajno odrezale«.

Pri vseh kulturnih, nacionalnih, gospodarskih prireditvah, na vseh koncih najdeš kot delavca učitelja. Peha se sem in tja — kar je prav, ako ga veseli — tudi za razne blagajne. Nisem pa še bral, da bi učiteljstvo napravilo samostojen večer, razen pevskega nastopa. Menda je 30 okrajnih društev. V vsakem okraju po ena vsakoletna učiteljska družabna prireditve, ki bi bila združena s posebnim kulturnim sporedom — v 10 letih imamo lep fond za kakršno koli učiteljsko socialno institucijo v Ljubljani.

Tone Bric.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Na razstanku

26. decembra se je razstal OBUA. Ni več članov. Mesto pogrebščine in sedmine te besede:

Čudni časi so bili takrat. 8 let. Brez klobuka, hubertus, slabi čevlji, odkriti, obupani, idealni, pikri članki, prošnje, intervencije, protesti, brošure, spomenice, strici, stranke, lov, nemir, preizkušnja moči povsod in pa beganje. Beganje od jeseni na pomlad, iz pomladi v jesen. Kadar se spominjamo tistih dni, vzdrgetamo, od nekod se pojavi nedolga občutek moči in junaštva, usta pa se našobijo za pljunek. Gora spominov. Pustih. Pa je le nekaj svetlo, spomin na našo sobo. Soba tobakovega dima, razdraženih misli, velikih besed, domače agencije, upanja, pomoči, akcij — sobo tovarišstva. To je tisto! Tovariš iz tistih dni, ki je bilo pusto in grenko doma, na cesti, pred tujimi vrati in povsod. Roka, par besed, servus, pa se mi je

zdelo, da le ni tako hudo, da nisem tako sam. Tovariš, ki je dal cigareto ali dinar, pa iskreno toplo besedo, čeprav je bil sam sotrpin. Mi vsi, ki smo tako živeli mladost v očitkih, nemiru, upih, obljubah in prevarah, smo že takrat, zgodaj pa dobro in temeljito spoznali besedo tovariš. In ko ti je starejši tovariš pokimal, izkušeno, morda pikro pa dobro svetloval in pomagal. Iz tiste zadimljene sobe so prvi temelji in vezi tovarištva, zaupanja in smisla za našo skupnost in delo. To je mnogo.

Dignum et iustum est! Da izrečemo priznanje in zahvalo sekciji za vse v tistih 8 letih. Za vso moralno in materialno podporo. Tovarišev tovarišem.

Bomo vračali? Bomo. Z delom in borbo, saj nismo vajeni stati prekrizanih rok.

OBUA-jevec.

Učiteljica začetnica o svojem delu

(Dalje.)

Se o naši tovariški povezanosti. Največ se nas sestane na zborovanjih. In že radi tega so zborovanja prijetna. Tam smo nekam bolj samozavestne, ker nas je več skupaj. Pogovorimo se o svojih težavah, skušamo druga druga kaj svetovati, si včasih skujemo prav drzne načrte o svojem delu, se potožimo, pregledamo, če ima katera kaj novega, pa zopet gremo vsaka na svoje. Na vsakem zborovanju se bolj poznamo in na vsakem je zato bolj prijetno. Sosednje šole pa smo bolj povezane. Ob prostih dnevih se sestanemo, debatiramo, malo pozabavamo in nič nas ne motijo različni pogledi na svet. Sami čutimo, da so ti večeri mnogokrat brezplodni, zapravljjanje časa, pa zakaj so, sem povedala že prej.

Mnogo premalo pa pridemo v stik s starejšimi tovariši. Srečamo se le na zborovanjih, nadzorniških nastopih in podobnih prilikah in ko tam iznašamo svoje misli, kar strimimo, oni v nas, mi pa v nje. Nekam z nejevoljo ali s timim zasmehom gledajo na naše misli in hotenja ali pa z zasmehom, češ, to je vse bolj na slabih nogah. Mi res ne moremo podpreti svojih misljenj z izkušnjami, ker jih še nimamo. V nas pa je še vseno preveč mladostne sile, da bi korakali po že tisočkrat izvršeni stezi, po kateri so hodili naši vzgojitelji in mi nismo bili z njimi zadovoljni. Pa otroci sedanega časa smo in v nas so potrebe novega časa, ki tako živo zadevajo tudi v današnje šole. V tovariših, ki jih ni osebna zagrenjenost strla ali zavedlo šablonsko delo, imamo dragocene pomočnike v našem iskanju in tavanju.

Kako pa gleda ljudstvo na nas. Občutek imam, da nam vidi prav v naše bistvo. Dobro opazujejo vsa naša dejanja in nehanja. Z neko prizanesljivostjo nas sodijo, saj dobro vedo, da ni vsa krivda v nas. Gotovo pa si želijo boljšo šolo in boljših učiteljev. Oni

vedo, kakšen faktor bi lahko šola bila za njih, starejši kmet v naši vasi mi je rekel: »Takšni učitelji lahko naučijo deco le pisati in čitati, ker drugega sami ne znajo.« Tako mišljenje sem še večkrat srečala. Oni ne vidijo v našem življenju resnosti in delovne intenzivnosti, da bi lahko sodili drugače nas in šolo. In ko vidijo, s kakšnim trudom in negotovostjo začnemo mi vsako delo, nas gledajo s pomilovanjem ali pa vidijo v tem našo neresnost. Zelo redki so tovariši, o katerih ljudje drugače mislijo in ti so si to moralni priboriti s trajno in resno delavnostjo.

Ljudje v bližnjih mestih pa nas sodijo zopet z drugim merilom. Obleka, družabnost, uglašeno kretanje, to so znaki, da še spadaš v njihovo družbo.

Ni ravno rožnata naša pozicija. Predvsem zato, ker nismo sposobni vršiti funkcije, ki jo imamo v družbi. Mnogo oznakov je za to. Ustavila se bom le pri tistih, ki bi se tudi v današnjih prilikah dali izpremeniti.

Učiteljšče je odločilen faktor v naši vzgoji in nisem še slišala učitelja, ki bi trdil, da ga je učiteljšče pripravilo za delo v šoli. Kaj pričakujemo od učiteljšča. Predvsem temeljite pedagoške izobrazbe. Dojeti bi morali bistvo psihologije in pedagogike, ne kot pasivni poslušalci, temveč kot mladi delavci in raziskovalci na znanstvenem polju. V službo bi prišli kot samostojni, solidno izobraženi ljudje in po pravilnem delu v učiteljšču bi z lastno iniciativo to nadaljevali v razredu. Razmišljali bi, kako bomo teorijo spravili v življenje, ne pa kot danes, da se moramo truditi, kje bi sploh našli kako teoretično knjigo ali članek, ki bi nam malo razjasnil vsakdanje doživljanje v šoli. Že v učiteljšču bi morali študirati sociologijo, da bi kot učitelji razumeli ustroj današnje družbe in se v te probleme poglobljali. Brez tega je delo v moderni, življenjski šoli nemogoče. Saj mno-